

Nr 42.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 8 juni 1951 (nr 388) med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 30 november 1951 dagtecknad proposition, nr 231, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, har Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

L a g

om ändrad lydelse av 1 § lagen den 8 juni 1951 (nr 388) med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning.

Härigenom förordnas, att 1 § lagen den 8 juni 1951 med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

1 §.

Nuvarande lydelse:

Föreslagen lydelse:

Riksbanken må utgiva sedlar till ett belopp av högst *fyratusen* ~~ett~~ *hund-* ~~ra~~ miljoner kronor.

Riksbanken må utgiva sedlar till ett belopp av högst *fyratusen* ~~fyra-~~ *hundra* miljoner kronor.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

I samband med propositionen har utskottet till behandling förehaft de i anledning av densamma väckta likalydande motionerna I: 537 av herr *Velander* m. fl. och II: 685 av herr *Hagberg* i Malmö m. fl. I motionerna har hemställts, att riksdagen måtte vid behandlingen av Kungl. Maj:ts föreliggande förslag beakta de i motionerna anförda synpunkterna.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för det genom propositionen framlagda lagförslaget, ävensom i fråga om de skäl som motionärerna åberopat till stöd för sina yrkanden, får utskottet hänvisa till propositionen och motionen II: 685.

Utskottet. I proposition nr 181 till innevarande riksdags vårsession föreslog Kungl. Maj:t en höjning av maximibeloppet för riksbankens sedelutgivning från 3 500 till 4 100 miljoner kronor. Riksdagen biföll propositionen. Ifrågavarande höjning genomfördes med beaktande av den sannolika pris- och löneutvecklingen under 1951, sådan denna kunde bedömas under årets första månader, och motsvarade en ökning av sedelomloppet i förhållande till det tidigare maximibeloppet med 17 procent.

Pris- och inkomststegringen under innevarande år har blivit betydligt starkare än vad man med utgångspunkt från förhållandena vid årets början hade anledning räkna med. Utskottet torde icke i detta sammanhang behöva närmare beröra orsakerna härtill. Med hänsyn till de ökade anspråk på betalningsmedel, som blivit följderna av den angivna utvecklingen, föreslås i förevarande proposition en ytterligare ökning av maximibeloppet för sedelutgivningen med 300 miljoner kronor.

De i propositionen lämnade uppgifterna rörande utvecklingen av sedelomloppet under den hittillsvarande delen av året tyda enligt utskottet icke på att ett överskridande av den föreskrivna gränsen för sedelcirkulationen vid ultimo december innevarande år skulle vara oundvikligt. Emellertid är den marginal, som den nuvarande maximisiffran innefattar, uppenbarligen så knapp att en höjning av maximibeloppet likväl synes erforderlig för att man skall kunna undvika att ett överskridande av gränsen för sedelomloppet vid årsskiftet äger rum till följd av tillfälliga omständigheter, i likhet med vad som skedde vid utgången av föregående år. Utskottet finner det ytterst angeläget att ett nytt överskridande av det i lag angivna maximibeloppet för sedelutgivningen förhindras. Utskottet anser därför i likhet med departementschefen, att en höjning av detta maximibelopp nu bör vidtagas. Den nya maximigränsen för sedelcirkulationen torde lämpligen böra bestämmas till det av departementschefen angivna beloppet, 4 400 miljoner kronor. Utskottet tillstyrker alltså Kungl. Maj:ts förslag.

Med anledning av vad i de föreliggande motionerna anförts vill utskottet erinra om att utskottet nyligen behandlat frågan om riktlinjerna för penningpolitiken i sitt utlåtande nr 36 i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till lag om räntereglering, vilket utlåtande godkänts av riksdagen. Utskottet vill vidare hänvisa till vad departementschefen anført om att den nu tillsatta utredningen rörande regleringen av riksbankens sedelutgivningsrätt på längre sikt jämväl skall omfatta sedelutgivningens samband med penningpolitiska och andra ekonomiska förhållanden. Någon anledning att i detta sammanhang ånyo pröva ifrågavarande spörsmål synes utskottet därför icke föreligga. Utskottet avstyrker i enlighet härmed de föreliggande motionerna.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

a) att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition, nr 231;

b) att likalydande motionerna I: 537 och II: 685 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 6 december 1951.

På bankoutskottets vägnar:

F. SEVERIN.

Närvarande:

från första kammaren: Ewerlöf, Sundvik, De Geer, Johannesson, Nordenson, Krügel, Persson i Vinslöv och Boo; samt

från andra kammaren: herrar Severin, Fröderberg, Nilsson i Landskrona, Persson i Norrby, Schmidt, Sköldin, von Seth och Gavelin.

Reservation

av herrar *Ewerlöf, De Geer, Nordenson, Fröderberg, Schmidt och von Seth*, vilka ansett, att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

Vid sin granskning av den föreliggande propositionen har utskottet icke endast haft anledning fästa sig vid sedelcirkulationens ökning i absoluta tal sedan fjolåret utan har tagit särskilt intryck av den oavlåliga och starka ökningen i stegringstakten. Medan förändringen i förhållande till fjolåret under månaderna januari—april rörde sig omkring 7 %, var den procentuella ökningen under juli månad 11 à 12 % och i oktober månad 14 à 15 %.

Utskottet kan icke undgå att finna ett påtagligt samband mellan nu berörda utveckling och riksbankens penningpolitik, sådan som denna åter speglas i resultatet av riksbankens transaktioner med marknaden. Enligt vad utskottet inhämtat, resulterade dessa transaktioner under perioden januari—april månader 1951 i en praktiskt taget oförändrad likviditet på marknaden. Under perioden maj—oktober 1951 har riksbanken tillfört marknaden ett netfobelopp av över 500 miljoner kronor. Under årets fyra första månader sjönk sedelcirkulationen från toppläget vid årsskiftet med 55 miljoner kronor (januari—april 1950: ./ 81 miljoner kronor). Under månaderna maj—oktober 1951 ökades däremot mängden utelöpande sedlar med 297 miljoner kronor (jämförelsesiffran för samma period 1950: + 43 miljoner kronor). I sin i propositionen refererade skrivelse den 15 novem-

ber 1951 konstatera bankofullmäktige, att det icke vore möjligt att inom ramen för de av riksdagen godkända penningpolitiska direktiven vidtagna åtgärder, som hölle sedelcirkulationen tillbaka i en sådan utsträckning, att erforderlig marginal under den fastställda maximigränsen erhöles.

Utskottet vill med anledning härav uttala, att den under innevarande år konstaterade ökningen av sedelomloppet måste betraktas såsom en varningssignal och en tydlig anvisning om att penningmarknaden icke hållits tillräckligt stram. I anslutning till uttalanden i de likalydande motionerna I: 537 och II: 685 vill utskottet framhålla, att de inflatoriska krafter, som utlöst den exceptionella ökningen av sedelcirkulationen, endast torde kunna bemästras genom en aktiv penningpolitik, kompletterad med andra lämpliga finanspolitiska åtgärder. Riksbanken bör således snarast möjligt söka dämpa marknadens krav på betalningsmedel, och detta även om den penningpolitiska åtstramningen skulle medföra en höjning av räntenivån.

I förväntan, att riksbanken kommer att i sin penningpolitiska verksamhet genomföra den förändring av penningpolitiken, som utskottet sålunda finner ofrånkomlig, vill utskottet icke, med hänsyn till att riksbanken ej kan vägra att göra de utbetalningar, som omsättningen kräver, motsätta sig den gjorda framställningen om höjning av maximigränsen för sedelcirkulationen. Därvid vill utskottet i likhet med riksgäldsfullmäktige understryka önskvärdheten av att den utredning, som nyligen av departementschefen tillsatts för att avgiva förslag rörande sedelutgivningsrättens reglering på längre sikt måtte bli slutförd i så god tid, att den till den 1 juli 1952 gällande provisoriska lagstiftningen om riksbankens sedelutgivningsrätt då kan ersättas med mera definitiva bestämmelser.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

a) att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition, nr 231;

b) att likalydande motionerna I: 537 och II: 685 må anses besvarade genom vad utskottet ovan anfört.